

בני בכורי ישראל

בי"ה

1

בני בכורי ישראל, אהבה שאינה פוסקת
אני אוהב אתכם, יצחק היה קורא לעשו
בכורה, ואני קורא ליעקב בני בכורי, ובטלה
בכורתו של עשו, ונתקיימה בכורתו של יעקב.
מדרש אגדת בראשית פ"ד

2

הבן הבכור נודעת לו חשיבות יתירה והוא נוטל פי שנים מכל אחיו בירושת האב שהרי הבן הזה הוא אשר עשה אותו בראשונה לאב הוא הדין גם בבני ישראל, שעשו את השם יתברך לאבי העולם, בהפיצם את האמונה בו, בכחו ובהשגחתו.

(משך הכתם)

שמות שם

5

זכו ענין שמי פרסיות אל כלל * ונפלא שפרסיות
 אל הן עיקרי דתה כמו שמש ויהי * ח"ט-ללא דממע ויהי
 ח"ט הן עיקרי הדת לכל ח' מישראל צפרס וקדם ויהי כי
 יניאך הם עיקרים לכלל האומה הישראלית שידעו צמה
 כיא קיומם בעולם כלל עם העמק דבר סוף פרשת בא

6

ואמרת אל פרעה וגי'
 כח יתי כחך גדול נגד פרעה עד שלנסוף מלמד
 אליו בני בכורי ישראל - דלמ"כ של ליה"ש: המה
 בהכליה הנכרילה דלמ"כ המה היו עובדי שכזים נגלה
 בהם יסודי ליה"ש המכונים כבוד ה' כלל דוק -
 כלל ישראל נפסל לכן צטר של המלך שהוא יורש
 הצהר - שעוד צמיי המלך מסייע צהריגת המלטה ק'
 ישראל מסייעים כ"י להשמה והליכות עולם

העמק דבר שמות שם

9

"קדש לי כל בכור"

כה זה נמשך מהבכוריות שלנו. לכן שלשלת התגלות המצוות שבפרשתנו
 שהתחילה בקידוש הזמנים מסתיימת ב"קדש לי כל בכור". הבכוריות היא
 המסגנה המרכזית של פרשתנו, בה מתגלה מה הוא ישראל: "בני בכורי
 ישראל". זאת עובדה מצאית שישנה ניהנת לשינוי. לא הרופאים קובעים מי
 יהיה בכור. בגמר השיפול האלוהי כנויים על-ידי מכת בכורות, מתכלטת
 ההבדלה בין ישראל לעמים בגילוי "בכוריותנו" הלאומית לעומת טומאת מצרים
 ובכורותיה. וכמדין כסוף פרשתנו מופיע החיוב הגדול של "קדש לי כל בכור"
 של "עם זו יצרת לי תהלתי יספור" לכל הדורות.

שיחות הרב צבי יהודה ספר שמות

10

קמח. נשא אותו נר ק"ו בעצמו, ומה ישראל שנקראו
 בנים למקום, ומתוך אהבה שאהבם קרא להם בני בכורי
 ישראל כתיב עליהם והזר הקרב יומת. שני הדברים, שהם
 העקריות בעבודת ד'. בכל דבר צריך הפנימיות שבלב תהי'
 מתגברת על המעשה החיצוני והעליות ולכוננו על יסוד מכון
 ורצוי, כמו בענין הקרבנות, הם: האחד ההכשר של קישור
 הנפש באהבת השם יתברך מצד עצמו לעצמו, וההכשר השני
 הוא החפץ להרבות בכבוד שמים בערך לעולם החיצוני. שכאשר
 יהיה האדם מוכשר להשתלם בשני אלה, או יעלו בידו הנטיות
 הפנימיות הדרושות לתכלית עבודת ד', ביחוד בדבר צריך
 לזה הדר כדי שיפגע יפה כפי תכונתו האמיתית על העולם
 שמחוץ להפעל. והנה ישראל מצד ההכשר שיש בעצמם לאהבת
 ד' קראו בנים למקום, כבן שנמשך לאהבת אביו. והנה כזה אין
 עוד יחרון ניכר לאהבה. מפני שהשם בנים אין לו מובן כ"א
 כשכל העולם כולו אינם מכירים כלל את אביהם שבשמים, שאו
 ודאי אינם נקראים בנים כ"א אותם שמכירים אותו ומודים
 ומעידים שהוא אביהם.

3

(כב-נג) בני בכורי ישראל, כל האומות בני הם אבל ישראל
 הכיבין לפני יותר מכולן והם הבכור שהם עלו כמחשבה
 להבראות קודם שום אומה¹⁸. ד"א בני בכורי ישראל, מאתי היה
 הדבר שקנה יעקב את הבכורה מעשו אחיו ונתנה לו¹⁹

חוקוני שם

4

בני בכרי, לשון גדולה. כמו: אף אני בכור אתנהו (תהלים
 פט כח). זהו פשוטו. ומדרשו²⁷: כאן חתם הקב"ה על מכירת
 הבכורה. שלקח יעקב מעשו.

רש"י שמות שם

8

בנים, ולכן נקראו ישראל בני בכורי כי אי'
 שיהיה לאחד שני בכורים. ומה תבין כי אי אפשר
 שתהיה עוד אומה שנקראו בנים כי הש"י הוא
 אחד בעצמו ומאחר כי הבן הוא מן אמתת עצמו
 אשר אמתת עצמו הוא אחד ולכן בנו ג"כ הוא
 אחד, וה מבורך ממה שאמרו במדרש (מוב
 בתוס' חגיגה ג' ע"ב ד"ה מי) כי הש"י מעי
 על ישראל הם מן אמתת עצמו זה כי מאחר כ
 ישראל הם מן אמתת עצמו ית' והוא ית' אחד
 וכך אשר מושפע מאתי ית' הוא אחד, אבל שאו
 אומות שאף שהם מושפעים מן הש"י מ"מ אינו
 מושפעים מאמתת עצמו רק ישראל מושפעי
 מאמתת עצמו. ודבר זה כמו שאמרנו כי אי אפשר
 שלא תהיה אומה אחת שהיא ראשית והיא נברא
 בראשונה מן הש"י, ולכן נקראת אומה זאו
 ראשית ונקראת בכור ג"כ כי הבכור הוא ראשית
 ובשביל אותו ראשית נברא הכל כמו שמחיי
 השכל, גם בשביל שהבכור הוא אחד כי אי אפשר
 שיהיה שני בכורי' לאחד כך א"א שיהיה אל הש"י
 שנים שהם ראשית, מאחר שתוא יתברך אח
 לא יושפע ממנו בראשונה והוא עיקר המציאות
 רק אחד ובשביל זה הראשית יושפע אח"כ תוספו
 עליו כמו שפרשנו. ודבר זה מורה על הקשוח
 והחבור שאין לו פירוד כלל, כי אם לא היו
 תאומה: הוזאת נקראת בני בכורי על שם שהו'
 אחד והיו לו שני בנים לא היה לאחד מן השני
 החבור גמור, שהרי יש חבור אל השני ואות
 חבור שיש לו אל השני אין לו לזה וא"כ אין זו
 חבור גמור, אבל כיון שהם נקראים בני בכור
 והבכור הוא אחד מורה שיש כאן חבור גמור
 לפי שהם מושפעים מאמתת עצמו, ולחבור הזו
 אי אפשר שיהיה לו פירוד כלל וכי יש שבו
 לאמתת עצמו והכל נרמו בשם הנכבד הזה שנקרא
 בנים, והדברים האלו גדולים מאוד מאוד.

מהר"ל שם

אמנם הבכוריות, הוא מיוחס ג"כ לזמן

שבנים אחרים צעירים הבאים אחריהם ג"כ ימצאו, דהיינו ביחש
 לההשקפה על העתיד, שעתידין כל באי עולם להכיר בכבודו של
 אדון כל היחיד בעולמו, מ"מ לעולם יהיה דבק בישראל יחרון
 הבכורות, שהם הם ראשית תבואתו'. וזה יבליט כה האהבה
 לעומת עמים אחרים המשתדלים ג"כ לקרבה לעבודת ד', ואו
 בזמן. ההוא כבר תצא אל הפועל פעולתן של ישראל על העולם
 הגדול שמתוך לגבולם. א"כ יש בישראל מהמוכן ג"כ ההכשר
 של חפץ התרבות כבוד שמים כלפי החוץ, שזה יש לו יחש עם
 הנטיה לעבודת ד' בהוד והדר שהוא ג"כ מורגש וחיצוני בצירוף
 עם הרגש הקדוש הפנימי. מ"מ אין כ"ז מספיק להשריש, אפילו
 בקרב המיוחדים שבהם, [את] הכח הראוי להיות בעצמו ניגש
 אל ד' בעבודת הקרבנות, מזה הכיר שלא אותו הרגש המורגש
 בקרב לבכו לעבודה ולכבוד שמים יספיק שלא תחול עליו
 ההרחקה האמורה מיסוד העבודה האלהית שבקרבנות, הצריכה
 דוקא להתיוחדות מרכזית אחת מובחרת מראש ומובדלת מכללות
 האמה ע"פ דבר ד' ועצתו הנעלמת מעיני כל חי.

עין איה שבת פרק שני עמוד 145 - 146

והנה הגר"ע ספורנו ז"ל ביאר דברי הכתוב: "בני בכרי ישראל", שהכונה היא א"ע"פ שעתיד להיות הזמן שיעד השי"ת "או אהפך אל עמים שפה ברורה לקרא כלם בשם ד'י"ל", ויכירו כולם אור האמת, מ"מ ישראל המה בכור ד' שגולדו בקדושה להכיר מלכותו ולקבל עשיית רצונו ועבודתו קודם לכל עם ולשון, ע"כ נקראים ישראל בני בכורי אצל השי"ת. והנה מדוברו ז"ל למדנו דבר גדול מה שלמדנו משם זה של "בני בכרי", שאח"כ מצינו ג"כ דבר זה בבאיור גדול בדברי הנביאים, אבל השורש כתוב בתורה באלה ב' יחזות "בני בכורי". שלא תאמר שאמת הדבר שהקב"ה חתר בישראל מכל העמים נתן להם יתרון ומעלה ודבקות בו ית' על כל עם ולשון, אבל כ"ז אינו נוהג כ"א כל זמן שלא נתקן העולם במלכותו ית' ולא שבו כל האומות להכיר אלהותו ודרכיו, אבל אח"כ כשיהפך אל העמים שפה ברורה לקרא כולם בשם ד' או לא יהי יתרון לישראל על כל האומות כיון שכולם יכירו וידעו כבוד שמו ויכירו כח מלכותו. ע"ז הודיענו השי"ת שאין הדבר כן כ"א "בני בכורי ישראל", כמו שמעלת הבכורה אינה זזה מהבן הבכור גם כשילדו להאב בנים אח"כ, מ"מ הבן הבכור יתר שאת לו יותר עז ויורש פי שנים, כמ"כ מעלת ישראל ויתרונם עומדים לעד ולעולמי עולמים. ע"כ גם בחיקון העולם יאמר הנביא: "ועמדו זרים ורעו צאנכם ובני נכר אכריכם וכרמיכם, ותאם כהני ד' תקראו משרתי אלהינו", שהכונה שהמתוקנים שבאור"ה יהיו ג"כ נטפלים אל ישראל מעוצם מעלתם עליהם, ויכירו שוויה מעלתם בהיותם נטפלים ומצופים לעם הקודש. אך עוד יש בזה ענין לדעת טעם קריאת שם ישראל "בני בכרי", וקריאתם בתורה בשם בנים סתם "בנים אתם לד' אלהים". שהיא ע"פ משי"כ כמ"פ כסגולת ישראל שהיא כפלים, הסגולה האחת היא לתקן את העולם ולהדריכם בהכרת השי"ת, והסגולה השנית בשלמותם ועבודת השי"ת וקרבנות ית' הראויות להם לפי ערכם המקורש מצד עצמם.

מדבר שור עמוד קמ"ב

א משנה - בירד ברכת הפסח - פטר את של זבח, בירד את של זבח - לא פטר את של פסח, דברי רבי ישמעאל. רבי עקיבא אומר: לא זו פטרת זו, ולא זו פטרת זו.

ב גמרא פשתמצא לומר, לדברי רבי ישמעאל - וריקה בקלל שפיכה, ולא שפיכה בקלל וריקה. ילדברי רבי עקיבא: לא שפיכה בקלל וריקה ולא וריקה בקלל שפיכה.

א רבי שמלאי איקלע לפדיו הבו, בעו מיניה פשיטא, על פדיו הבו - אָשַׁר קִדְּשֵׁנוּ בְּמִצְוֹתַי וצונו על פדיו הבו - אָבִי הִבּוּ מִבְּרַד. "ברד שחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה" - כהו מברד או אבי הבו מברד? כהו מברד - דקמטי תנאה לידיה, או אבי הבו מברד - דקא עביד מצוה? לא הוה בידיה: אתא שאיל ביה מדרשא, אמרו ליה: אבי הבו מברד והלכתא: אבי הבו מברד שמים.

הדרו עלה ערבי פסחים וסליקא לד' מסכת פסחים

סוף מסכת פסחים

18 . אך קדושה תפילין הוא ג"כ מעין זה וקידוש צבורים הוא ק' תושבע"פ. וכספורו אז הכהן זוכה לזה כש"כ כי שפתי כהן ישמרו דעת וטורה יבקשו מפיו, ועיקר קדושת הפסח אשר פסח על בני בני ולא יתן המשחית לבח' וכו' משחית הוא שטן הוא יה"ר (ב"ב טז.) והיינו כיון שנתבררו שקצורים בשורש בני צבורי ישראל, ע"ז יבוליים לזנות לעקור היל"ה"ר וזה שורש קדושת הצבור, ועיקר תושבע"פ ממלא דעתיקה כש"כ חז"ל ככל אמרתו והיינו על שעתיד להחיות בו המסים (שבת פח:) ו"ש כל העוסק בטל תורה טל תורה ממייסו (כמ"ס בח"ט תי' יעו"ט) כמוצות ק"א:). ואחר הפדיון זוכה לזה הכהן, וכן בתפילין כ' למען שהי' תורה ב' שפך וכו' והוא תושבע"פ גברי אשר שמתי שפך ממלא דעתיקה, ולכן נכתב מצות תפילין בפ' קידוש צבורים וזה שורש קדושת הפסח שזכו במצות צבורות להצלות עתיקה אח"כ בקיים, ולא יתן המשחית לבח' אל בתיכם שלא יוכל היל"ה"ר לכנוס:

פרי צדיק לרבי צדוק מלובלין ויקרא עמוד 88

העמים שפה ברורה, לקרא כולם בשם ה', ולעברו שכם אחד" ספורנו (צפני' ג ט). מכל מקום יחשב ישראל אצלי נכבד מכולם כאשר הוא בני, עובד כמו בן מאהבה, לא כעבד מאהבת שכן ויראת עונש, ומצד מה שהוא בכורי, ראשון לעבודתי, כתענות כל האומות מעלי, כאמרו "כי כל העמים ילכו איש בשם אלהיו, ואנחנו נלך בשם ה' אלהינו לעולם ועד" (מ"כה ד ה). ספורנו שמות ד', כ"ב

"בני בכרי ישראל" 48

מתוך כך נפגשים בכיורו היסודי של "ושמתי פדת בין עמי ובין עמך". ההבדלה הזאת הולכת ומתבררת במכת החושך, עד שמגיעים לביטוייה החרף ביותר: מכת בכורות. "כה אמר ד': בני בכרי ישראל... שלח את בני ועבדתי ותמאן לשלחו, הנה אנכי הוציאתי את בן בכרך" 49. אנתנו הבכור בין ברצוננו בין שלא ברצוננו 51 - זאת עובדה אלוהית הקיימת לכל הדורות. כפרק השני של ספר ישעיהו מתואר מצב אידיאלי שבו כל הגויים יקראו בשם ד' ויבואו לירושלים: "ויהיה באחרית הימים נכון יהיה הר בית ד' כראש ההרים ותשא מגבעות, ונהרו אליו כל הגוים. והלכו עמים רבים ואמרו: לכו ונעלה אל הר ד', אל בית אלהי יעקב, וירגו מדרכיו ונלכה כארחתיו, כי מציון תצא תורה ודבר ד' מירושלם" 52. כולם יהיו צדיקים, מאמינים ועובדי ד' לעילא לעילא, אבל הבכור נשאר בכור לעולם 53! כיור זה - שהבכורה שייכת לישראל - הוא הכיור האחרון, ועל ידו נשמטת הקרקע של העברות. מתוך הופעת בכוריותו מתגלה עצמאותו, מתמוטטת קרקע העברות, ואנו "צאים ביד רמה" 54. זהו הטיפול הרפואי האלוהי להצאתנו מטומאת מצרים.

שיחות הרב צבי יהודה שמוט

"בני בכרי ישראל" 51

סיום זה נמשך מההתחלה. המלה הראשונה של משה רבינו אל פרעה: "כה אמר ד' בני בכרי ישראל. ואמר אליך שלח את בני ויעבדתי ותמאן לשלחו, הנה אנכי הוציאתי את בן בכרך" 51. האדם נכרא בצלם אלהים 52. אמיתיות האדם יש לה שייכות לצלם אלהים 53. אבל אנתנו הבכור, בין אם נרצה בכך ובין אם איננו רוצים בכך 54. הבכוריות היא עובדה בסדר המציאות הקיימת בכל הדורות.

לעית-לכבוד, כשתתקיים השאיפה הגדולה של "והיה ד' למלך על כל הארץ" 51 כפי שמזכיר רש"י על פסוק "שמע ישראל" 52 - האם או יהיה מצב שכולם שרים? חס והלילה! לא נוכל לצייר מצב שישתוו לנו 53. נכון שכולם יהיו גרי צדק, ויותר מזה - כולם יהיו אידיאליסטים עליונים, דכרי ישעיהו הנביא 54 - אבל הבכור נשאר בכור לעולם! כך סידר רבנו של-עולם! הבכוריות שלנו שייכת לסדר האלוהי של המציאות. ומתוך העובדה היסודית הזאת של "בני בכרי ישראל" 51, המקיפה את כל הדורות כולם, יתגלה אור ד' על הכל. "ואתם תאמרו יגדל ד' מעל לגבול ישראל" 52. בכל מהלך הטיפול ביציאת

שיחות הרב צבי יהודה שם

קדושת הפסח הוא קדש לי כל צבור. אשר פסח על בני בני בני צבורים וכו' והוא נהקדשו הצבורות וזה נאמר להם צבורים. וכבר התברר (פ"ל ח"ב מ"א דפ"ב) מה שמכתיים מס' שמים צמ"ט ר' שמלאי חקלע לפ"ב. שהין לו שייכות להקדוש. אך זה עיקר קדושת הפסח ששאר ממנו קדושה הנובע בצבורות. והפדיון מהן שהכהן הוא שלוחא דרחמנא ונשאר הקדושה לכהן. ומש"ס מספק"ל אם פהו מנכר שהחיינו דודאי לא כשהפקו לכהן שהחיינו על ריוח ממון. שלא מליכו רק בכלים חדשים שהשתמשו בהן ולא בריוח ממון להניחו בקופסתו וכשיקנה מה אז יבכר, אך הכהן בהפדיון טפל הקדושה מהצבור, וכ' אסרו תג בעבומים ואפי' על יוס שאחר החג (כמ"ס רש"י בוכה מה:) והיינו שיקרא קדושת החג וקדושת הפסח קידוש צבורים. וכ' בפ' קדש מות תפילין שאין לו שייכות ולא הולכה לשעה שהי' לא הי' עוד פ' שמע והא"ש עד משנה תורה